

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN GÖNÜLLÜ OLMA MOTİVASYONLARI İLE ÖZGECİLİK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE VOLUNTEER MOTIVATION AND THE LEVEL OF ALTRUISM OF UNIVERSITY STUDENTS

Dr. Öğretim Üyesi Taner ARTAN

İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, İstanbul / TÜRKİYE, ORCID: 0000-0002-8716-2090

Arş. Gör. Ali TAŞCI

İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölümü, İstanbul / TÜRKİYE, ORCID: 0000-0002-2368-8261

Öğr. Gör. Mehmet BAŞCILLAR

İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölümü, İstanbul / TÜRKİYE, ORCID: 0000-0002-0223-8050

ÖZET

Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri, gönüllü motivasyonları ile özgecilik düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Çalışmada araştırmacı tarafından hazırlanmış yarı-yapılandırılmış sosyo-demografik formdan; öğrencilerin motivasyonlarının ne olduğuna yönelik Esmond ve Dunlop (2004) tarafından geliştirilmiş Gönüllü Motivasyon Envanterinden (Volunteer Motivation Inventory) ve gönüllü motivasyonlarının özgecilik düzeyine etkisini ölçmek amacıyla London ve Bower (1968) tarafından geliştirilmiş Özgecilik Ölçeğinden (Altruism Inventory) yararlanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümünde öğrenim gören ve herhangi bir gönüllü kuruluşa üye 110 öğrenci oluşturmaktadır. Gönüllü öğrencilerin sayısı ile ilgili gönüllü kuruluşlarda veya üniversitelerde bir veri tabanı bulunmadığından evrenin büyüklüğü hakkında bilgiye ulaşılamamıştır. Araştırma bulgularına bakıldığında, üniversite öğrencilerinin gönüllü motivasyonu ile özgecilik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Gönüllülük, Gönüllü Motivasyonu, Özgecilik

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the relationship between socio-demographic characteristics, volunteer motivation and altruism levels of students. From the semi-structured socio-demographic form prepared by the researcher in the study; (Volunteer Motivation Inventory) developed by Esmond and Dunlop (2004) and the Altruism Inventory developed by London and Bower (1968) to measure the effect of voluntary motivations on altruism for what motivates the students. The sample of the research is composed of 110 students who are studying at Yalova University Department of Social Work and who are members of any voluntary organization. Because there is no registration system in voluntary organizations or universities related to the number or work of volunteer students, accurate information about the universe has not been reached. According to the research results, there is a meaningful relationship between volunteer motivation and altruism levels of students.

Keywords: Volunteerism, Volunteer Motivation, Altruism

1. GİRİŞ

Gönüllü kavramının yeni bir kavram olmadığı (Ferreira, Proença & Proença, 2012) ve gönüllülük anlayışının, insanoglunun var oluşundan bu yana geçen sürede önemini koruduğu ifade edilmektedir (Özmutaf, 2010). Ancak toplumda olumlu değişimlere katkı sağlamak açısından sistemli bir şekilde gönüllülüğü ve bağlı değişkenleri tanımlamak daha modern dönemlerde ortaya çıkmıştır (Volunteer Now, 2011). Gönüllülük belli bir inanç sistemi çerçevesinde ortaya çıkan yardım anlayışının bir sonucu olarak görülmektedir (Ryfman, 2007). Özellikle sosyal devlet ilkesinin benimsendiği ülkelerde gönüllülük alanı ve katılımı toplumun gelişimi açısından oldukça önemli roller üstlenebilmekte (Bussell & Forbes, 2002) ve her geçen gün önem kazanmaktadır (Caldwell & Andereck, 1994). Gönüllülük, “*belli bir zamanda bireylere, gruplara veya organizasyonlara fayda sağlamak için yapılan etkinlikler*” olarak tanımlanmaktadır (Wilson, 2000). Ayrıca başka bir tanımlamada, “*ihtiyaç duyulduğunda diğer insanlara yardım etme ve katkı sağlama süreci*” olarak ifade edilmektedir (Omoto & Snyder, 2002). Gönüllü faaliyetler ile birey ve grupların karşılaştıkları sorunlara yönelik birlikte hareket edilerek sorunun etkileri hafifletilmekte veya sorun ortadan kaldırılabilmektedir (Burns, 2015). Gönüllü çalışmalarla, yaygın bir amaca yönelik olarak birlikte çalışılarak bir anlamda sosyal sermaye oluşturulabilmektedir (Bailey, Savage & O'Connell, 2003). Bunun yanında gönüllü çalışmalar dönemsel ve geçici olarak (sportif organizasyonlar, fuarlar, turizm faaliyetleri vb.) kamu ve özel sektör için ücretsiz veya kısmi ücretli birer kadro halini alabilmektedir (Khoo & Engelhorn, 2007). Toplumun bir üyesi olarak herkesin üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu durum birlikte yaşamın bir gerekliliği olarak kabul edilmektedir (Hibbert, Piancentini, & Dajani, 2001). Bu bağlamda, gönüllü olmada en önemli motivasyonlardan birinin de özgecilik (altruizm) olduğu ifade edilmektedir (Carpenter & Myers, 2007; Phillips, 1982; Thomas, Selvadurai, Er, Lyndon & Moorthy, 2011). Alanyazında özgeciliğin gönüllü motivasyonlarının bir türü olduğuna yönelik bir bakış açısı da söz konusudur (Unger, 1991). Bu çalışmada gönüllü motivasyonlarının altboyutları ile gönüllülerin özgecilik düzeyleri arasındaki ilişki incelenecektir.

2. GÖNÜLLÜ OLMA MOTİVASYONLARI

Gönüllü faaliyetlerle birlikte bireyler enerjilerini, zamanlarını, bilgi ve becerilerini belli motivasyonlara bağlı olarak başkaları için kullanabilmektedir (Anderson & Moore, 1975). Ancak bu durumun tek taraflı bir süreç olmadığı ifade edilmektedir. Çünkü gönüllü faaliyetlerle beraber gönüllüler yeni beceriler kazanma, network geliştirme, yeni iş fırsatları bulabilme ve sosyal anlamda kendini geliştirme şansını da yakalayabilmektedir (VCES, 2004). Bireylerin niçin gönüllü olduklarına yönelik olarak alanyazında birçok araştırma bulunmaktadır (Shye, 2010; Clary, et al., 1998; Cnaan & Goldberg-Glen, 1991; Hidalgo & Moreno, 2009; Khoo & Engelhorn, 2011; Moore, Warta & Erichsen, 2014). Ancak temel olarak içsel ve dışsal değişkenlere bağlı olan bir gönüllülük anlayışı sınıflaması olduğu görülmektedir (Farrell, Johnston & Twynam, 1998; Lai, 2011). Riemer ve diğerlerinin (2004), 2000 genç ile gerçekleştirdiği ve gönüllü motivasyonunu araştırdığı çalışmada motivasyon kaynakları; “diğerlerine yardım, kariyer geliştirme, kaçış aracı, sosyal etkileşim, diğer grupların baskısı, ego geliştirme, sosyal beklentiler ve değerler, topluma yardım ve çocuklara yardım” şeklinde sınıflandırılmıştır. Başka bir çalışmada ise motivasyon kaynakları, iç (gelişim, öğrenme ve özgecilik) ve dış motivasyonlar (ait olma, korunma ve kariyer geliştirme) olarak iki kategoride sınıflandırılmıştır (Ferreira, Proença & Proença, 2012).

3. ÖZGECİLİK

Özgecilik kavramının belirsizliğine yönelik tartışmalar devam etmekle beraber kavramın olumlu bir bakışı ifade ettiği geniş bir kesim tarafından kabul edilmektedir (Jonathan, 2004). Özgecilik kavramı, olumsuz bazı kavramların (egoizm, dışlama vb.) karşısı olarak ifade edilmektedir (Scott & Seglow, 2007). Özgecilik kavramı, latince “*alteri huic*” (başkası için) kavramından türetilmiştir. Bu kavram, temel olarak diğer insanları önemseyen bir anlayışı ifade etmektedir (Gormley, 1996). Merriam-Webster sözlüğüne (1975) göre özgecilik, “başka insanların refahı için bencil olmayan ve fedakâr davranışlar” olarak tanımlanmaktadır. Özgecilik kavramı (altruizm) yapısı ve çağrıştırdığı anlamlar itibariyle oldukça karmaşıktır. Farklı dillerde farklı anlamlara gelebilmektedir (Scott & Seglow, 2007). Ayrıca ahlak, değer, doğru ve yanlış kavramları gibi soyut kavramlarla da birlikte düşünülmektedir. Bu yüzden hangi davranışın özgeci olduğu hangi davranışın özgeci olmadığına yönelik tartışmalar devam etmektedir

(Post, Underwood, Schloss & Hurlbut, 2002). Ancak özgeci davranışların “diğerlerinin de var olduğu gerçeğini anlama” ile başladığı vurgulanmaktadır (Nagel, 1970). Özgeciliğe sebep olan faktörler farklı temellere dayandırılabilen ve bu temeller alanyazında; empatiye bağlı temeller, biyolojik temeller ve fayda temeli olarak sınıflandırılmaktadır (Unger, 1991).

Öğrencilerin özgeci davranış düzeylerine yönelik alanyazında birçok araştırma yer almaktadır (Cnaan, Smith, Holmes, Haski-Leventhal & Handy, 2010; Auld, 2004; Bacter & Marc, 2016). Farklı boyutları ile özgeciliği ele alan bu çalışmada alanyazına bir katkı olarak gönüllü motivasyonları ile özgeciliği arasındaki ilişki incelenecektir.

4. YÖNTEM

Bu çalışmada betimsel ve ilişkisel model kullanılmıştır. Araştırmada betimsel olarak katılımcıların sosyo-demografik özellikleri incelenmiştir. İlişkisel olarak gönüllü öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri, gönüllü motivasyonları ile özgeciliği düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Betimsel modelde daha önce yapılmış araştırmalarda kullanılan ve genel kabul görmüş sorular kullanılarak birey ve gruplar için genelleştirilebilir sonuçlara ulaşmak amaçlanmaktadır. İlişkisel modelde ise iki veya daha fazla değişken için birbirini etkileme varsayımından yola çıkarak etkileme sıklığı ve düzeyine yönelik nicel sonuçlara ulaşmak amaçlanmaktadır (Denzin & Lincoln, 2018).

5. SINIRLILIKLAR

Gönüllü öğrencilerin sayısı veya çalışmaları ile ilgili gönüllü kuruluşlarda veya üniversitelerde kayıt sistemi olmadığından evren hakkında doğru bilgiye ulaşılamamıştır. Bu yüzden örneklem genellenebilir sonuçlar için yeterli görülmemektedir.

Ayrıca araştırma sadece gönüllü kuruluşlarda faaliyet gösteren öğrencileri kapsamaktadır. Farklı değişkenlerle beraber gönüllü faaliyetlere katılmayan öğrencilerin de araştırmaya dahil edilmemesi de sınırlılıklar arasında yer almaktadır.

6. KATILIMCILAR VE SÜREÇLER

Araştırmanın örneklemini Yalova Üniversitesinde öğrenim gören ve herhangi bir gönüllü kuruluşta faaliyet gösteren 110 sosyal hizmet öğrencisi oluşturmaktadır. Ancak evrendeki gönüllü öğrenci sayısına ilişkin kesin bir veri bulunmamaktadır. Bu nedenle araştırmada olasılıksız örnekleme yöntemleri arasında yer alan “uygun örnekleme yöntemi” (Krysiak & Finn, 2010) kullanılmıştır. Öğrenciler araştırma hakkında bilgilendirilmiş ve öğrencilerin bilgilendirilmiş onamlarına başvurulmuştur. Araştırmaya için gönüllü öğrencilere soru formları elektronik posta yoluyla gönderilmiş ve gönüllü öğrencilerden gelen yanıtlar değerlendirmeye alınmıştır.

7. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu bölümde, araştırmada kullanılan “Sosyo-Demografik Form”, “Gönüllü Motivasyon Ölçeği” ve “Özgeciliği Ölçeği” hakkında bilgiler verilecektir.

7.1. Sosyo-Demografik Form

Araştırmacı tarafından hazırlanmış yarı-yapılandırılmış soru formu 14 sorudan oluşmaktadır. Gönüllü öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri, gönüllü faaliyetlere katılma düzeyi ve amaçlarına yönelik soruları içermektedir.

7.2. Gönüllü Motivasyon Envanteri

Gönüllü Motivasyon Envanteri (*Volunteer Motivation Inventory*) Esmond ve Dunlop (2004) tarafından geliştirilmiş olup ölçek 44 madde ve 10 alt ölçekten (*Değerler, Takdir Etme, Sosyal Etkileşim, Karşılıklı Tepkisellik, Benlik Saygısı, Sosyal, Kariyer Gelişimi, Anlama ve Koruyucu*) oluşmaktadır. Sorular beşli likert ölçeği (1 “Kesinlikle Katılmıyorum”, 2 “Katılmıyorum”, 3 “Kararsızım”, 4 “Katılıyorum”, 5 “Kesinlikle Katılıyorum”) kullanılarak cevaplanmaktadır. Değerler altboyutuna yönelik 1-11-20-29-38. sorular, takdir etme altboyutuna yönelik 2-12*-21*-30-39. sorular (* işareti ters soruyu ifade etmektedir), sosyal etkileşim altboyutuna yönelik 3-13-22-31. sorular, karşılık altboyutuna yönelik 4-40. sorular, tepkisellik altboyutuna yönelik 5-14-23-32. sorular, benlik saygısı altboyutuna yönelik 6-15-24-33-41. sorular, sosyal altboyutuna yönelik 7-16-25-34-42. sorular, kariyer gelişimi altboyutuna yönelik 8-17*-26-

35. sorular, anlama altboyutuna yönelik 9-18-27-36-43. sorular, koruyucu altboyutuna yönelik 10-19-28-37-44. sorular sorulmakta ve her altboyutun puanı kendi içinde hesaplanmaktadır.

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Çevik (2012) tarafından geliştirilmiş, geçerlik ve güvenirlik için Cronbach Alfa hesaplanmış ve 10 alt faktör için Cronbach Alfa değerleri 0,45 ile 0,78 arasında bulunmuştur. Bu çalışmada Cronbach Alfa değerleri sırasıyla şu şekildedir. Değerler için 0,88, Takdir Etme altboyutu için 0,64, Sosyal Etkileşim altboyutu için 0,91, Karşılık altboyutu için 0,81, Tepkisellik altboyutu için 0,82, Benlik Saygısı altboyutu için 0,88, Sosyal altboyutu için 0,88, Kariyer Gelişimi altboyutu için 0,69, Anlama altboyutu için 0,93 ve Koruyucu altboyutu için ise 0,86 olarak bulunmuştur. Sonuç itibari ile ölçeğin geçerlik ve güvenirliğinde sorun olmadığı ve araştırmada kullanılabilmesi görülmüştür.

Gönüllü motivasyon envanterinde yer alan altboyutlar şu şekilde ifade edilmektedir (Clary, et al., 1998):

1. Değerler (Values): Başkalarına yardım etme ve olumlu değişimlere katkı sağlamanın önemli olduğu inancını vurgulamaktadır.

2. Takdir Etme-Kabul Etme (Recogniton): Bilgi, beceri ve deneyim kazanma açısından bireylere fırsat sunan bir bakış açısını ifade etmektedir.

3. Sosyal Etkileşim (Social Interaction): Bireylerin sosyal anlamda ağlar geliştirilmesi ve etkinliklerin sosyal çıktılarını odaklanma olarak ifade edilmektedir.

4. Karşılık (Reciprocity): Bireylerin bugün yaptıklarının yarın karşısına çıkacağına yönelik bir bakış açısı geliştirme durumudur. Bir anlamda "ne ekersen onu biçersin" anlayışının bir yansıması olarak düşünülmektedir.

5. Tepkisellik (Reactivity): Bireylerin geçmişte yaşadığı durumları ya da şuan ki durumlarına yönelik "iyileştirme" amacını ifade etmektedir.

6. Benlik Saygısı (Self-Esteem): Bireyin kendine yönelik öz saygı düzeyini arttırması ve kendini değerli görme amacını ifade etmektedir.

7. Sosyal (Social): Daha çok diğerleriyle olan etkileşim ve bundan duyulan memnuniyete yönelik amaçları kapsamaktadır.

8. Kariyer Gelişimi (Career): Gönüllü katılımdan elde edilecek kariyerle ilişkili gelişim amaçlarını işaret etmektedir.

9. Anlama (Understanding): Kişinin kendinde var olan kullanılmayan özelliklerini keşfetme amacına yönelik motivasyonudur. Böylece kendiyile ilgili daha fazla bilgiye ulaşma şansını yakalayabilecektir.

10. Koruyucu (Protective): Gönüllü bireylerin kendinde var olduğunu düşündüğü olumsuz özelliklerden (ego vb.) kurtulmaya yönelik amaçları içermektedir.

7.3. Özgeciler Ölçeği

Özgeciler Ölçeği (*Alturism Inventory*) London ve Bower (1968) tarafından geliştirilmiş 20 madde ve 4 alt ölçekten (*Aile, Sosyallik, Yardımseverlik ve Sorumluluk*) oluşmaktadır. Sorular beşli likert ölçeği (*Çok azdan çok fazlaya doğru beş şık*) kullanılarak cevaplanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 100, en düşük puan ise 20'dir. Ölçekten alınan yüksek puan yüksek özgeciler düzeyini; ölçekten alınan düşük puan ise düşük özgeciler düzeyini göstermektedir. Altboyutlar için de aynı puanlama söz konusudur. Aile altboyutu için alınan yüksek puan bireylerin kendilerini, ailelerini ve akrabalarını yardımsever olarak algıladığı, Sosyal altboyutu için alınan yüksek puan bireylerin sosyal faaliyetlere katılma ve sosyallik düzeyinin de yüksek olduğunu ifade etmektedir. Bireylerin yardımseverlik altboyutundan yüksek puanlar alması bireylerin başkalarına karşı yardımseverlik düzeyinin yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Sorumluluk altboyutundan alınan yüksek puan ise bireylerin sorumluluk düzeylerinin fazla olduğu, sorumlu olduğu alanlarda aktif ve gönüllü olduklarını ortaya koymaktadır.

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Akbaba (1994) tarafından geliştirilmiş, geçerlik ve güvenirlik için Cronbach Alfa değeri 0.85 olarak belirlenmiştir. Altboyutların Cronbach Alfa değerlerine bakıldığında ise; Aile boyutu için 0,72, Sosyal boyutu için 0,77, Yardımseverlik boyutu için 0,84 ve Sorumluluk boyutu için 0,80 olarak bulunmuştur. Özgeciler ölçeği için Tekeş ve Hasta (2015)'nin yaptığı başka bir

geçerlik güvenirlik çalışmasında Cronbach Alfa değeri 0.81 olarak bulunmuştur. Yine aynı çalışmada altboyutlar için Cronbach Alfa değerleri şu şekilde bulunmuştur: Aile altboyutu için 0,69, Sosyal boyutu için 0,78, Yardımsızlık boyutu için 0,78 ve Sorumluluk altboyutu için 0,70 olarak bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin tamamının Cronbach Alfa değeri 0,86 olarak bulunmuştur. Yapılan bu geçerlik güvenirlik çalışmalarında altboyutlar ve özgeçmiş toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sonuç olarak ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları ölçeğin kullanılmasının uygun olduğunu ortaya koymaktadır.

8. İSTATİSTİKSEL ANALİZ

Verilerin analizi SPSS 25.0 programı ile yapılmıştır. Sosyo-demografik bilgiler, gönüllü motivasyonu ve özgeçmiş düzeyi arasındaki ilişkiyi ortaya koymak adına Spearman Korelasyon analizi ve Kruskal-Wallis Testi kullanılmıştır. Bu bağlamda ikili ve çoklu değişkenler incelenmiş ve araştırma sonuçları değerlendirilmiştir.

9. BULGULAR

Aşağıda araştırmada elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Sosyo-Demografik Veriler

	N	%
Cinsiyet		
Kadın	80	72,7
Erkek	30	27,3
Yaş		
Ortalama ±Sd	21,34±1,7	
En düşük-en yüksek veri	18-26	
Bölümü		
Sosyal Hizmet	110	100
Sınıfınız		
1	27	24,5
2	23	20,9
3	18	16,4
4	42	38,2
Aile ikameti		
İl	65	59,1
İlçe	35	31,8
Köy	10	9,1
Kardeş sayısı		
0	2	1,8
1	6	5,5
2	41	37,3
3	37	33,6
4+	24	21,7
Yarı zamanlı işte çalışma		
Evet	7	6,4
Hayır	67	60,9
Bazen	36	32,7
Aylık hanehalkı gelir(TL)		
Ortalama ±Sd	4403,63±2561,35	
En düşük-en yüksek veri	1000-12000	

Tablo 1.'de katılımcıların sosyo-demografik bilgilerine yer verilmiştir. Katılımcıların %72,7'sini kadın üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin yaş ortalaması 21,34±1,7 olup, yaşları 18 ile 26 arasında değişmektedir. Katılımcıların tamamı sosyal hizmet bölümü öğrencilerinden oluşmaktadır. Katılımcıların çoğunluğunu dördüncü sınıf öğrencileri (%38,2) oluşturmaktadır. Ailelerin ikamet yerlerine bakıldığında katılımcıların %59,1'i il merkezinde ikamet etmekte olup aylık hane halkı geliri ortalaması 4403,63±2561,35 olarak bulunmuştur. Katılımcılardan üç ve üzeri kardeşe sahip olanların oranı 55,3 olarak belirlenmiştir. Katılımcıların yarı-zamanlı iş durumuna bakıldığında %60,9'u çalışmadığını belirtmiştir.

Tablo2: Gönüllülüğe İlişkin Bulgular

Gönüllü olma nedeni	N	%
Arkadaşlar	20	18,2
Aile	2	1,8
Üniversite	19	17,3
Kariyer	17	15,5
Sosyalleşme	28	25,5
Boş zaman değerlendirme	10	9,1
Değerler	14	12,7
Gönüllü etkinliklerde yer alma(Hafta/Saat)		
Ortalama ±Sd	5,42±7,66	
En düşük-en yüksek veri	1-35	
Faaliyetlerinde yer alınan kuruluş sayısı		
Ortalama ±Sd	2,34±1,30	
En düşük-en yüksek veri	1-5	
Ailede aktif gönüllü		
Evet	21	19,1
Hayır	89	80,9
Gönüllü olunan alan		
Eğitim	48	43,6
Sağlık	39	35,5
Çevre	25	22,7
Kültür-sanat	34	30,9
Spor	8	7,3
Sosyal Hizmetler	82	74,5
Gönüllü faaliyetlerin kariyere katkısı		
Evet	84	76,4
Hayır	8	7,3
Bilmiyorum	18	16,4

Tablo 2.'de gönüllülüğe ilişkin bilgiler yer almaktadır. Gönüllü faaliyetlere katılma sebepleri incelendiğinde, katılımcıların çoğunun (%25,5) sosyalleşme ihtiyacına yönelik olarak bu faaliyetlere katıldıkları görülmektedir. Ayrıca arkadaşları sayesinde faaliyetlere katılım oranı %18,2, aile ile bağlantılı gönüllü olanların oranı %1,8, üniversite dersleri veya ödevleri kapsamında gönüllü olanların oranı %17,3, kariyere katkı isteğiyle katılanların oranı %15,5, boş zamanlarını değerlendirmek adına gönüllü faaliyetlerine katılanların oranı %9,1 olup, değerlerden dolayı katılanların oranı ise %12,7 olarak bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin haftalık olarak gönüllü faaliyetlere katılım düzeyleri 5,42±7,66 saat olarak bulunmuş olup, aktif olarak gönüllü olunan kuruluş sayısı 2,34±1,3 olarak belirlenmiştir. Ayrıca aktif olunan gönüllü kuruluş sayısı 1 ile 5 arasında değişmektedir. Ailede aktif bir gönüllü olup olmadığına yönelik olarak; katılımcıların ailelerinde aktif gönüllü olmayanların oranı %80,9 olarak belirlenmiştir. Gönüllü olunan alanlarda en yüksek katılımın sosyal hizmet faaliyetlerine (%74,5) olduğu görülmüştür. Bu durumun araştırmanın örneklem grubu ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Gönüllü faaliyetlerin kariyere katkı sağlayacağını düşünenlerin oranı %76,4 olup, herhangi bir katkısı olmayacağını düşünenlerin oranı %7,3 olarak bulunmuştur. Ayrıca gönüllü faaliyetlerin kariyere katkı sağlayıp sağlamayacağını bilmediğini belirtenler ise %16,4 olarak belirlenmiştir.

Tablo 3. Spearman Korelasyon: Gönüllülük Motivasyonu ile Özgecilik İlişkisi

	G1	G2	G3	G4	G5	G6	G7	G8	G9	G10	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	ÖT
G1	*	,458**	,585**	,352**	,754**	,656**	,446**	,305**	,711**	,650**	,096	,349**	,089	,129	,251**
G2		*	,265**	,180	,271**	,444**	,241*	,237*	,395**	,337**	-,152	,143	-,080	-,025	-,047
G3			*	,534**	,624**	,696**	,513**	,600**	,707**	,422**	-,086	,416**	-,027	,134	,142
G4				*	,442**	,556**	,499**	,424**	,470**	,470**	,023	,176	,018	,049	,080
G5					*	,609**	,588**	,577**	,676**	,656**	,130	,207*	,225*	,062	,231*
G6						*	,618**	,437**	,717**	,746**	,060	,367**	,081	,138	,227*
G7							*	,666**	,582**	,702**	,177	,209*	,182	,144	,252**
G8								*	,571**	,371**	,050	,338**	,239*	,116	,245*
G9									*	,544**	,116	,386**	,045	,056	,218*
G10										*	,294**	,221*	,258**	,229*	,353**
Ö1											*	,238*	,452**	,269**	,679**
Ö2												*	,424**	,525**	,705**
Ö3													*	,521**	,813**
Ö4														*	,713**
ÖT															*

a. G1:Değerler, G2: Takdir Etme, G3:Sosyal Etkileşim, G4:Karşılık, G5:Tepkisellik, G6:Benlik Saygısı, G7:Sosyal, G8:Kariyer Gelişimi, G:9 Anlama, G10:Koruyucu, Ö1:Aile, Ö2:Sosyallik Boyutu, Ö3:Yardımseverlik, Ö4: Sorumluluk, ÖT: Özgecilik Toplam

b. **p<0,01 , *p<0,05

Değerler ile gönüllü motivasyonlarının tüm altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<0,05). Takdir Etme ile gönüllü motivasyonlarının tüm altboyutları arasında (Karşılık altboyutu dışında) anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<0,05). Sosyal etkileşim ile gönüllü motivasyonlarının tüm altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<0,05). Karşılık ile gönüllü motivasyonlarının tüm altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<0,05). Tepkisellik ile gönüllü motivasyonunun tüm altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<0,05). Benlik saygısı ile gönüllü motivasyonlarının tüm altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<0,05). Sosyal altboyut ile gönüllü motivasyonlarının tüm altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<0,05). Kariyer gelişimi ile gönüllü motivasyonlarının tüm altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<0,05). Anlama altboyutu ile gönüllü motivasyonlarının tüm altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<0,05).

Aile ile özgecilik toplam ve özgeciliğin tüm altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<0,05). Sosyallik boyutu ile özgecilik toplam ve özgeciliğin tüm altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<0,05). Yardımseverlik ile özgecilik toplam ve özgeciliğin tüm altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<0,05). Sorumluluk ile özgecilik toplam ve özgeciliğin tüm altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<0,05). Ayrıca özgeciliğin altboyutları ile gönüllü motivasyonlarının altboyutları arasındaki ilişki Tablo.3'te görülmektedir. Özgecilik toplam ile değerler, takdir etme, sosyal etkileşim, sosyal, kariyer gelişimi, anlama ve koruyucu altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p<0,05).

Table 4. Kruskal-Wallis Testi: Part-Time İşte Çalışma ve Kariyere Katkı Düşüncesi

	Part-Time İş	N	M	Chi-Square	P
Aile	Evet	7	42,21	9,808	,007*
	Hayır	67	49,72		
	Bazen	36	68,83		
Sosyallik	Evet	7	75,79	4,483	,106
	Hayır	67	51,38		
	Bazen	36	59,22		
Yardımseverlik	Evet	7	59,93	,826	,662
	Hayır	67	53,31		
	Bazen	36	58,72		
Sorumluluk	Evet	7	79,64	4,924	,085
	Hayır	67	55,60		
	Bazen	36	50,61		
Özgecilik Toplam	Evet	7	68,50	3,504	,173
	Hayır	67	51,16		
	Bazen	36	61,06		
	Kariyere Katkı Düşüncesi	N	M	Chi-Square	P
Aile	Evet	84	55,93	1,548	,79
	Hayır	8	42,75		
	Bilmiyorum	18	59,17		
Sosyallik	Evet	84	58,52	4,483	,106
	Hayır	8	33,00		
	Bilmiyorum	18	51,39		
Yardımseverlik	Evet	84	61,33	14,356	,001*
	Hayır	8	22,25		
	Bilmiyorum	18	43,06		
Sorumluluk	Evet	84	57,83	4,593	,101
	Hayır	8	32,75		
	Bilmiyorum	18	54,72		
Özgecilik Toplam	Evet	84	60,00	10,759	,005*
	Hayır	8	23,00		
	Bilmiyorum	18	48,94		

*p<0,05

Özgecilik aile altboyutu ile part-time işte çalışma arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). Her ne kadar anlamlı bir ilişki bulunmamış olsa da part-time işte çalışan katılımcıların özgecilik sosyallik, yardımseverlik, sorumluluk altboyutları ve özgecilik toplam puanı part-time çalışmayan katılımcılara göre yüksek bulunmuştur. Gönüllü faaliyetlerin kariyerine katkı sağlayacağını düşünenlerin yardımseverlik altboyutu ve özgecilik toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). Anlamlı bir ilişki bulunmamasına rağmen gönüllü faaliyetlerin kariyerine katkı sağlayacağını düşünenlerin sosyallik ve sorumluluk altboyutları gönüllü faaliyetlerin kariyere katkısı olmadığını düşünenlere göre yüksek bulunmuştur.

10. TARTIŞMA

Alanyazındaki diğer araştırmalara bakıldığında, ekonomik durumun özgecilik ve gönüllü motivasyonlarını pozitif yönde etkilediği göze çarpmaktadır (Unger, 1991). Ancak ekonomik durumla paralel olan part-time çalışma durumuna yönelik anlamlı bir bulguya rastlanmamıştır. Clary ve diğerlerinin (1998) yaptığı çalışmada, bu çalışmaya paralel olarak çalışma durumu ve aile değişkenleri ile özgecilik düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca gönüllü ve gönüllü olmayan kişilerinde motivasyonları ve özgecilik düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Örneğin, Papakis ve diğerlerinin (2004) yaptığı çalışmada gönüllü motivasyonlarının koruma, değer, sosyal, anlama ve geliştirme altboyutları gönüllü olmayanlarda daha düşük bulunmuştur. Benzer şekilde özgecilik puanları da gönüllü olanlara göre daha düşük bulunmuştur. Son olarak bu araştırmada dikkat çeken bir bulgu olarak arkadaş ve sosyalleşme ihtiyacı da göze çarpmaktadır. Bu çalışmadaki gönüllü öğrencilerin ifadelerine paralel olarak son dönemlerde sosyal medya ve kitle iletişim araçları vasıtasıyla

sosyalleşme ve arkadaş edinme motivasyonuna bağlı olarak gönüllü sayılarındaki artışta alanyazında ele alınmaktadır (Sullivan, 2015).

Değerler ile gönüllü motivasyonlarının tüm altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Takdir Etme ile gönüllü motivasyonlarının tüm altboyutları arasında (karşılık altboyutu dışında) anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sosyal etkileşim ile gönüllü motivasyonlarının tüm altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Karşılık ile gönüllü motivasyonlarının tüm altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Tepkisellik ile gönüllü motivasyonunun tüm altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Benlik Saygısı ile gönüllü motivasyonlarının tüm altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sosyal altboyut ile gönüllü motivasyonlarının tüm altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kariyer gelişimi ile gönüllü motivasyonlarının tüm altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Anlama altboyutu ile gönüllü motivasyonlarının tüm altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Aile ile özgecilik toplam ve özgeciliğin tüm altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sosyallik boyutu ile özgecilik toplam ve özgeciliğin tüm altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yardımseverlik ile özgecilik toplam ve özgeciliğin tüm altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sorumluluk ile özgecilik toplam ve özgeciliğin tüm altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca özgeciliğin altboyutları ile gönüllü motivasyonlarının altboyutları arasındaki ilişki Tablo.3'te görülmektedir. Özgecilik toplam ile değerler, takdir etme, sosyal etkileşim, sosyal, kariyer gelişimi, anlama ve koruyucu altboyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Özgecilik aile altboyutu ile part-time işte çalışma arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Her ne kadar anlamlı bir ilişki bulunmamış olsa da part time işte çalışan katılımcıların özgecilik sosyallik, yardımseverlik, sorumluluk altboyutları ve özgecilik toplam puanı part time çalışmayan katılımcılara göre yüksek bulunmuştur. Gönüllü faaliyetlerin kariyerine katkı sağlayacağını düşünenlerin yardımseverlik altboyutu ve özgecilik toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Anlamlı bir ilişki bulunmamasına rağmen gönüllü faaliyetlerin kariyerine katkı sağlayacağını düşünenlerin sosyallik ve sorumluluk altboyutları gönüllü faaliyetlerin kariyere katkısı olmadığını düşünenlere göre yüksek bulunmuştur. Sonuç itibarı ile gönüllü motivasyonları ile özgecilik durumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

11. SONUÇ

Gönüllü çalışmaların sonuçları toplumsal anlamda değişim ve dönüşüm sürecini ivme kazandırmaktadır. Ancak gönüllü faaliyetlere katılma süreci ve gönüllü olma sebepleri de sonuçları kadar önemlidir. Bireylerde özellikle de genç öğrencilerde bu motivasyonun sebeplerinin bilinmesi faaliyetlere yönlendirilmesi ve belli amaçlar için bir araya gelebilmelerini sağlamak açısından oldukça önemlidir. Ayrıca gençlerin yönelimleri, eski kuşaklarla olan farklılıkları gibi birçok konuda da ileri araştırmalara gereksinim bulunmaktadır. Gönüllü motivasyonlarını bilmek kuruluşlar açısından da önemlidir. Çünkü farklı beklentileri karşılamak veya gönüllü yönetimini sağlamak açısından motivasyonları tanımlamak gereklidir. Kendi amaçları için faaliyetler içine girmiş bireyler ile daha özgeci bir anlayış benimseyen gönüllülerin yönetimi aynı olmamalıdır. Sosyal hizmet mesleği açısından önemli olan gönüllü kuruluşlarının gönüllü istihdamı veya kabulü sırasında motivasyonlarını anlama ve aynı doğrultuda yönlendirme gereksinimi ortaya çıkmaktadır. Çünkü bu durum doğru anlaşılmadığında zaman ve enerji kaybı yaratmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akbaba, S. (1994). *Grupla Psikolojik Danışmanın Sosyal Psikolojik Kavram Olan Özgecilik Üzerindeki Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Anderson, J. C., & Moore, L. F. (1975). The Motivation To Volunteer. *Journal of Voluntary Action Research*, 7(2), 120-129.
- Auld, C. (2004). Behavioural Characteristics of Student Volunteers. *Australian Journal on Volunteering*, 9(2), 8-18.
- Bacter, C., & Marc, C. (2016). Students' Involvement in Social Volunteering. *Bulletin of the Transilvania University of Braşov • Series VII*, 9(1), 81-88.

- Bailey, S., Savage, S., & O'Connell, B. (2003). Volunteering and Social Capital in Regional Victoria. *Australian Journal on Volunteering*, 8(2), 5-12.
- Burns, D. (2015). *The Role of Volunteering in Sustainable Development*. England: The Institute of Development Studies (IDS).
- Bussell, H., & Forbes, D. (2002). Understanding the Volunteer Market: The What, Where, Who and Why of Volunteering. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, 7(3), 244-257.
- Caldwell, L. L., & Andereck, K. L. (1994). Motives for Initiating and Continuing Membership in a Recreation-Related Voluntary Association. *Leisure Sciences: An Interdisciplinary Journal*, 16(1), 33-44.
- Carpenter, J., & Myers, C. K. (2007). Why Volunteer? Evidence on the Role of Altruism, Reputation, and Incentives. *Discussion Paper No. 3021*. Bonn, Germany: IZA.
- Clary, E. G., Snyder, M., Ridge, R. D., Copeland, J., Stukas, A. A., Haugen, J., & Miene, P. (1998). Understanding and Assessing the Motivations of Volunteers: A Functional Approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(6), 1516-1530.
- Cnaan, R. A., Smith, K. A., Holmes, K., Haski-Leventhal, D., & Handy, F. (2010). Motivations and Benefits of Student Volunteering: Comparing Regular, Occasional, and Non-Volunteers in Five Countries. *Canadian Journal of Nonprofit and Social Economy Research*, 1(1), 65-81.
- Cnaan, R., & Goldberg-Glen, R. S. (1991). Measuring Motivation to Volunteer in Human Services. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 27(3), 269-284.
- Çevik, A. (2012). *Gönüllü Motivasyonu Envanteri: Türk Popülasyonuna Uyarlanması*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2018). *The SAGE Handbook of Qualitative Research* (5. b.). Los Angeles ve London: SAGE Publications.
- Esmond, J., & Dunlop, P. (2004). Developing the Volunteer Motivation Inventory to Assess the Underlying Motivational Drives of Volunteers in Western Australia. *Developing the Volunteer Motivation Inventory*. CLAN WA Inc.
- Farrell, J. M., Johnston, M. E., & Twynam, G. D. (1998). Volunteer Motivation, Satisfaction, and Management at an Elite Sporting Competition. *Journal of Sport Management*, 12(4), 288-300.
- Ferreira, M. R., Proença, T., & Proença, J. F. (2012). Motivations Which Influence Volunteers' Satisfaction. *10th International Conference of the International Society for Third Sector*, (s. 1-23). Siena-Italy.
- Gormley, K. J. (1996). Altruism: A Framework for Caring and Providing Care. *Int J Nurs Stud*, 33(6), 581-588.
- Hibbert, S., Piancentini, M., & Dajani, H. A. (2001). Understanding Volunteer Motivation for Participation in a Community-Based Food Cooperative. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, 8(1), 30-42.
- Hidalgo, M. C., & Moreno, P. (2009). Organizational Socialization of Volunteers: The Effect on Their Intention to Remain. *Journal of Community Psychology*, 37(5), 594-601.
- Jonathan, S. (2004). *The Ethics of Altruism*. London: Frank Cass Publishers.
- Khoo, S., & Engelhorn, R. (2007). Volunteer Motivations for the Malaysian Paralympiad. *Tourism and Hospitality Planning & Development*, 4(3), 159-167.
- Khoo, S., & Engelhorn, R. (2011). Volunteer Motivations at a National Special Olympics Event. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 28(1), 27-39.
- Krysiak, J. L., & Finn, J. (2010). *Research for Effective Social Work Practice* (2. b.). New York ve London: Routledge.

- Lai, E. R. (2011). *Motivation: A Literature Review*. Pearson.
- Meriam-Webster. (1975). *Altruism*. Ağustos 25, 2018 tarihinde <https://www.merriam-webster.com/dictionary/altruism> adresinden alındı
- Moore, E. W., Warta, S., & Erichsen, K. (2014). College Students' Volunteering: Factors Related to Current Volunteering, Volunteer Settings, and Motives for Volunteering. *College Student Journal*, 48(3), 386-396.
- Nagel, T. (1970). *The Possibility of ALTRUISM*. New Jersey: Princeton University Press.
- Omoto, A. M., & Snyder, M. (2002). Considerations of Community: The Context and Process of Volunteerism. *American Behavioral Scientist*, 45(5), 846 - 867.
- Özmutaf, N. M. (2010). Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllü El Kitabı ve Gönüllüğe Etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 2(1), 50-64.
- Papadakis, K., Griffin, T., & Frater, J. (2004). Understanding Volunteers' Motivations. *Proceedings of the 2004 Northeastern Recreation Research Symposium*, (s. 324-336). United States.
- Perry, L., & Bower, R. K. (1968). Altruism, Extraversion, and Mental Illness. *The Journal of Social Psychology*, 76(1), 19-30.
- Phillips, M. (1982). Motivation and Expectation in Successful Volunteerism. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 11(2-3), 118-125.
- Post, S. G., Underwood, L. G., Schloss, J. P., & Hurlbut, W. B. (2002). *Altruism & Altruistic Love*. New York: Oxford University Press.
- Riemer, H. A., Dorsch, K. D., & Hoerber, L. (2004). *Motivations for Volunteering with Youth-Oriented Programs, A Report*. Toronto, Ontario: Canadian Centre for Philanthropy.
- Ryfman, P. (2007). Non-Governmental Organizations: an Indispensable Player of Humanitarian Aid. *International Review of the Red Cross*, 89(865), 21-45.
- Scott, N., & Seglow, J. (2007). *Concepts in the Social Science: Altruism*. New York: OZGraf S.A.
- Shye, S. (2010). The Motivation to Volunteer: A Systemic Quality of Life Theory. *Social Indicators Research*, 98(2), 183-200.
- Sullivan, A. M. (2015). *Socialization and Volunteers: A Training Program*. Missoula: University of Montana.
- Tekeş, B., & Hasta, D. (2015). Özgecilik Ölçeği Geçerlik Güvenirlik Çalışması. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 3(6), 55-75.
- Thomas, V. B., Selvadurai, S., Er, A. C., Lyndon, N., & Moorthy, R. (2011). Factors Influencing Commitment of Volunteers' in Neighborhood Watch Organization. *Journal of Social Sciences*, 7(4), 569-574.
- Unger, L. S. (1991). Altruism as a Motivation to Volunteer. *Journal of Economic Psychology*, 12(1), 71-100.
- VCES. (2004). *Your Guide to Understanding Volunteer Motivation*. Essential Guides, Volunteer Centre East Sussex, Eastbourne.
- Volunteer Now. (2011). *The Role of Volunteering as an Integral Part of Community Development in Northern Ireland*. Northern Ireland: Rural Community Network.
- Wilson, J. (2000). Volunteering. *Annual Review of Sociology*, 26(1), 215-240.